

نوشته: دکتر عشرت زمانی*

کلیدواژه: استانداردهای سواد اطلاعاتی / استانداردهای شایستگی / آموزش عالی / ابزارهای سنجش / فناوری اطلاعات

چکیده

مأموریت اصلی مؤسسات آموزش عالی، تربیت یادگیرندگان مادام‌العمر است. با این فرض که افراد دارای قابلیت‌ها و توانایی‌های ذهنی استدلال و تفکر انتقادی هستند. دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی باید در طول دوره‌ها و دروس دانشگاهی به دانشجویان به عنوان عضوی از جامعه و همچنین شهروندان مطلع بیاموزند که چگونه یاد بگیرند. سواد اطلاعاتی کلید اصلی یادگیری مادام‌العمر می‌باشد. برای سنجش میزان سواد اطلاعاتی افراد لازم است استانداردهایی تعیین گردد. یکی از استانداردهای تعیین شده برای سنجش سواد اطلاعاتی «استانداردهای قابلیت سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی»^۱ است که در این مقاله مورد بررسی قرار می‌گیرد. استانداردها همچنین شامل فهرستی از بازده‌ها برای سنجش پیشرفت دانشجویان در کسب سواد اطلاعاتی است. این بازده‌ها به عنوان راهنما برای استادان، کتابداران و سایر کسانی که دنبال روشهایی برای اندازه‌گیری یادگیری دانشجویان در زمینه سواد اطلاعاتی هستند می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد.

سواد اطلاعاتی

سواد اطلاعاتی عبارتست از ایجاد توانایی در افراد تا بتوانند تشخیص دهند چه وقت به اطلاعات نیاز دارند. همچنین، توانایی ذخیره کردن اطلاعات، ارزشیابی و استفاده مؤثر از آن را در زمان نیاز داشته باشند. سواد اطلاعاتی در جامعه ای که دائم در معرض تغییرات فناوری و همچنین در معرض منابع اطلاعاتی بیشمار قرار دارد لازم به نظر می‌رسد. ظهور و پیشرفت فناوریهای گوناگون اطلاعاتی موجب شده تا هر فرد با انبوهی از اطلاعات در محل تحصیل،

در محل کار و در زندگی روزمره روبرو گردد. این اطلاعات به وسیله کتابخانه‌ها، منابع جامعه، سازمانهای خاص و همچنین اینترنت قابل دسترسی است. اکثر اطلاعات بدون گذشتن از هیچ فیلتری در دسترس همگان قرار می‌گیرد. بنابراین، سؤالاتی در مورد اعتبار، پایایی، ثبات و اصیل بودن آنها مطرح است. به علاوه این اطلاعات از منابع و رسانه‌های گوناگون نظیر متن (نوشته)، صدا، تصویر و کارهای گرافیکی در دسترس است. همه این موارد موجب می‌شود تا افراد با چالش‌های جدی در فهم اطلاعات و ارزشیابی آن روبرو باشند. از این رو، وجود اطلاعات به تنهایی موجب داشتن شهروندانی مطلع و آگاه نمی‌شود مگر اینکه آنها تواناییهای لازم برای استفاده مؤثر از اطلاعات را کسب کرده باشند. از طرف دیگر، سواد اطلاعاتی پایه و اساس یادگیری مادام‌العمر را فراهم می‌کند و برای کلیه سطوح تحصیلی و تمام محیط‌های یادگیری لازم و ضروری است. سواد اطلاعاتی موجب می‌شود تا فراگیران جستجوگرهای خود را توسعه بخشیده و به یادگیری خودگران دست یابند. فرد با سواد اطلاعاتی، دارای ویژگیها و تواناییهایی است از جمله اینکه او قادر است:

- نوع، دامنه و میزان اطلاعات موردنیاز خود را تعیین نماید.
- به اطلاعات موردنیاز به طور مؤثر و کارآمد دسترسی پیدا نماید (پیدا کردن اطلاعات موردنیاز).
- اطلاعات و منابع اطلاعاتی را به طور نقادانه مورد ارزشیابی قرار دهد.
- اطلاعات انتخاب شده را با دانش پیشین تلفیق کند.

* عضو هیئت علمی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه اصفهان

از محدوديتهاي زماني و مكاني به يادگيري بپردازد. براي سنجش ميزان سواد اطلاعاتي افراد لازم است استانداردهايي تعيين گردد. يكي از استانداردهاي تعيين شده براي سنجش سواد اطلاعاتي «استانداردهاي قابليت سواد اطلاعاتي براي آموزش عالي»^۲ است كه در قسمت بعد مورد بررسي قرار مي‌گيرد.

قابليت‌ها براي سواد اطلاعاتي شامل ۵ استاندارد و ۲۲ شاخص عملکردي است. مركز اين استانداردها بر نيازهاي دانشجويان آموزش عالي مي‌باشد. استانداردها همچنين شامل فهرستي از بازده‌ها براي سنجش پيشرفت دانشجويان در كسب سواد اطلاعاتي مي‌باشند. اين بازده‌ها مي‌تواند به عنوان راهنما براي استادان، كتابداران و ساير كساني كه دنبال روشهايي براي اندازه‌گيري يادگيري دانشجويان در زمينه سواد اطلاعاتي هستند، باشد. در كاربرد اين استانداردها، مؤسسات آموزشي نياز دارند تا مهارت‌هاي فكري گوناگوني كه بازده‌هاي گوناگون يادگيري به همراه دارند را شناسايي كنند. بنا بر اين، براي سنجش در اين بازده‌ها به ابزارها و روشهاي متفاوتي نياز است. براي مثال، مهارت‌هاي سطوح پايين و بالاي طبقه‌بندي بلوم در اين بازده‌ها وجود دارد. با مطالعه بازده‌ها مي‌توان به اهداف رفتاري پي برد. بهتر است روشهاي سنجش متناسب با مهارت‌هاي تفكر مربوط به هر بازده به عنوان يك قسمت جدانشدني از برنامه اجرايي مؤسسه در نظر گرفته شود. براي مثال، بازده‌هاي زير نشاندهنده مهارت‌هاي سطوح بالا و پايين تفكر مي‌باشند.

مهارت‌هاي تفكر «سطح پايين»:

بازده شماره (۲- ب) يا ۲،۲،۲ براي شناسايي كليدواژه‌ها، مترادفها و اصطلاحات مربوط به اطلاعات موردنياز جزو مهارت‌هاي سطح پايين تفكر به شمار مي‌آيد.

مهارت‌هاي تفكر «سطح بالا»:

بازده شماره (۳- ب) ۳،۳،۳ تركيب اوليه را به سطوح بالاتر از مفاهيم انتزاعي گسترش مي‌دهد تا

اطلاعات را به طور مؤثر براي رسيدن به اهداف خاص استفاده نمايد.

• مسائل اجتماعي، اقتصادي و حقوقي پيرامون استفاده و دسترسي به اطلاعات را از نظر اخلاقي و قانوني بداند.

سواد اطلاعاتي و فناوري اطلاعات

سواد اطلاعاتي به مهارت‌هاي فناوري اطلاعات وابسته است. فرد باسواد از نظر فناوري اطلاعات قادر است تا رايانه‌ها، نرم‌افزارهاي کاربردي، پايدگه‌هاي داده و فناوريهاي ديگر را براي انجام امور گوناگون مربوط به تحصيل، حرفه و امور شخصي خود به كار گيرد. بنا بر اين افرادي كه ماييل هستند تا به سواد اطلاعاتي دست يابند ابتدا بايد مهارت‌هاي تكنولوجيكي مربوطه را كسب كنند. گزارش سال ۱۹۹۹ انجمن ملي اطلاعات در مورد تفاوت دو واژه فوق‌الذکر به شرح زير مي‌باشد. سواد اطلاعاتي شامل محتوا، ارتباطات، تجزيه و تحليل، جستجوي اطلاعات و ارزشيابي آن مي‌باشد در صورتي كه فناوري اطلاعات بسيار فراتر از مفهوم سواد رايانه‌اي است و به فهم عميق و رو به افزايش فناوري و استفاده ماهرانه از آن مي‌پردازد. سواد اطلاعاتي آغازگر، حافظ و توسعه دهنده يادگيري مادام‌العمر است از طريق قابليت‌هايي كه فناوريها فراهم کرده‌اند.

سواد اطلاعاتي و آموزش عالي

مأموريت اصلي مؤسسات آموزش عالي، تربيت يادگيرندگان مادام‌العمر است. با اين فرض كه افراد داراي قابليت‌ها و توانايي‌هاي ذهني استدلال و تفكر انتقادي هستند. دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالي بايد در طول دوره‌ها و دروس دانشگاهي به دانشجويان به عنوان عضوي از جامعه و همچنين شهروندان مطلع بيايوزند كه چگونه ياد بگيرند. سواد اطلاعاتي كليد اصلي يادگيري مادام‌العمر مي‌باشد. سواد اطلاعاتي توان دانشجويان را در ارزشيابي، مديريت و استفاده از اطلاعات افزايش مي‌دهد. فناوريهاي اطلاعاتي نيز به فراگير كمك مي‌كند تا فارغ

فرضیه جدیدی بسازد که ممکن است به اطلاعات اضافی نیاز داشته باشد.

برنامه ارزشیابی سواد اطلاعاتی مشخص می‌کند که آنها در چه زمینه‌هایی نیاز به رشد و کار بیشتر دارند و همچنین اهداف دست یافته را مشخص می‌کند. همچنین به طور ضمنی به قانونگذاران مؤسسات کمک می‌کند که چگونه شهروندان و دانشجویانی تحصیل کرده و باسواد داشته باشند.

استانداردها، شاخص‌های عملکرد و بازدها

استانداردهای قابلیت سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی چارچوبی را برای ارزشیابی سواد اطلاعاتی دانشجو مشخص می‌کند. این استانداردها به شرح زیر خلاصه شده است:

استاندارد اول

دانشجو با سواد اطلاعاتی باید بتواند ماهیت و وسعت اطلاعات را مشخص می‌کند:

شاخص‌های عملکرد

۱- دانشجو با سواد اطلاعاتی نیاز اطلاعاتی خود را مشخص می‌کند.

بازدهای حاصله از فرآیند فوق برای دانشجو این است که:

الف- با شرکت در بحث‌های کلاسی، مصاحبت با همکلاسی‌های خود و همچنین بحث‌های الکترونیکی موضوع تحقیق خود را مشخص و اطلاعات مورد نیاز خود را شناسایی و مشخص می‌کند.

ب- مسئله مورد پژوهش را مشخص و سئوال‌های پژوهش را تنظیم می‌کند.

پ- منابع عمومی اطلاعات را کشف می‌کند.

ت- نیاز اطلاعاتی تحقیق را تعریف و اصلاح می‌کند (مدیریت اطلاعات).

ث- برای اطلاعات مورد نیاز مفاهیم اصلی و واژه‌های کلیدی مشخص می‌کند.

ج- تشخیص می‌دهد که اطلاعات موجود می‌تواند با تجربیات قبلی ترکیب شود. و یا براساس تجربیات قبلی تحلیل شود تا اطلاعات جدیدی ساخته شود.

۲- دانشجو با سواد اطلاعاتی، انواع منابع اطلاعاتی را با فرمتهای گوناگون مشخص و استفاده می‌کند. بازدهای حاصله از فرآیند فوق برای دانشجو این است که:

الف- چگونگی تهیه، سازماندهی و توزیع اطلاعات رسمی و غیررسمی را می‌شناسد.

ب- ارزش و تفاوت‌های بالقوه منابع اطلاعاتی را در رسانه‌های گوناگون (برای مثال: چندرسانه‌ایها، پایگاه داده، سایتها، مجموعه داده‌ها، وسایل سمعی و بصری و کتاب) مشخص می‌کند.

پ- هدف و مخاطبین منابع بالقوه را شناسایی می‌کند.

ت- بین منابع اولیه و ثانویه تفاوت قایل می‌شود.

۳- دانشجو با سواد اطلاعاتی باید هزینه‌ها و فواید حاصل از اطلاعات مورد نیاز را در نظر بگیرد.

بازدهای حاصله از فرآیند فوق برای دانشجو این است که:

الف- قابلیت دسترسی به اطلاعات مورد نیاز را مشخص می‌سازد و راهبردهای دستیابی به اطلاعات را تعیین می‌کند.

ب- امکان دستیابی به مهارت و یا زبان جدید را برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز در نظر می‌گیرد.

پ- برای دستیابی به اطلاعات مورد نیاز، زمان و برنامه مشخصی را در نظر می‌گیرد.

۴- دانشجو با سواد اطلاعاتی، ماهیت و وسعت اطلاعات مورد نیاز را مورد ارزشیابی مجدد قرار دهد.

بازدهای حاصله از فرآیند فوق برای دانشجو این است که:

الف- اطلاعات اولیه مورد نیاز را برای تجدیدنظر، ویرایش و دوباره‌سازی مجدداً مرور می‌کند.

ب- ملاکها را برای اتخاذ تصمیم پیرامون انتخاب اطلاعات مشخص می‌کند.

استاندارد دوم

دانشجو با سواد اطلاعاتی، به اطلاعات مورد نیاز به طور مؤثر و کاراً دسترسی پیدا می‌کند.

شاخصهای عملکرد

۱- دانشجو با سواد اطلاعاتی، مناسبترین روشهای جستجو و نظامهای بازیابی اطلاعات را برای دستیابی به اطلاعات مورد نیاز انتخاب می‌کند.

بازده‌های حاصله از فرآیند فوق برای دانشجو این است که:

الف- روشهای مناسب جستجو را شناسایی می‌کند (برای مثال، روشهای زمینه‌یاب، شبیه‌سازی، تجارب آزمایشگاهی).

ب- فایده‌ها و قابلیت کاربرد روشهای گوناگون جستجو را پیدا می‌کند.

پ- وسعت، محتوا، و سازماندهی نظامهای بازیابی اطلاعات را جستجو می‌کند.

ج- مؤثرترین و کارآمدترین شیوه‌های دستیابی به اطلاعات را از میان روشهای جستجو و یا نظامهای بازیابی اطلاعات انتخاب می‌کند.

۲- دانشجو با سواد اطلاعاتی، راهبردهای برای طرح جستجو انتخاب و آنها را اجرا می‌کند.

بازده‌های حاصله از فرآیند فوق برای دانشجو این است که:

الف- طرحی برای جستجوی متناسب با روش تحقیق (روش جستجو) می‌پرواند.

ب- کلیدواژه‌ها، مترادفها، و کلمات مناسب را برای جستجوی اطلاعات شناسایی می‌کند.

پ- لغات کنترل شده خاص آن رشته و یا منبع اطلاعاتی را انتخاب می‌کند.

ج- راهبرد جستجو را با استفاده از فرمانهای مناسب نظام بازیابی اطلاعات انتخاب می‌کند (برای مثال، عمل کننده‌های بول، اختصار کلمات و واژه‌ها، موتورهای جستجوگر، سازماندهنده‌های داخلی نظیر شاخص‌ها برای کتاب).

د- راهبرد جستجو را در نظامهای گوناگون بازیابی اطلاعات با تنوع واسطه‌های کاربران و موتورهای گوناگون جستجو و همچنین استفاده از فرمان به زبانها، پروتکل‌ها و پارامترهای گوناگون اجرا می‌کند.

ز- در هنگام جستجو، پروتکل‌های جستجوگر مناسب با رشته را به کار می‌گیرد.

۳- دانشجو با سواد اطلاعاتی، اطلاعات را از شبکه اینترنت و یا منابع دیگر بازیابی می‌کند.

بازده‌های حاصله از فرآیند فوق برای دانشجو این است که:

الف- نظامهای گوناگون جستجو را در فرمتهای گوناگون بازیابی می‌کند.

ب- طرحها و نظامهای طبقه‌بندی گوناگون را برای استقرار منابع اطلاعاتی در داخل کتابخانه یا برای شناسایی سایتها و پایگاههای اطلاعاتی به کار می‌گیرد (برای مثال، نظامهای سرشناسه و یا نظامهای شماره‌گذاری).

ث- سرویسهای اینترنتی ویژه و یا سرویسهای شخصی موجود در مؤسسه را برای بازیابی اطلاعات مورد نیاز به کار می‌گیرد (برای مثال، امانت بین کتابخانه‌ای/ تحویل اسناد توسط مؤسسات حرفه‌ای، مؤسسات تحقیقاتی و متخصصان پژوهش در جامعه).

ج- روشهای گوناگون پژوهش نظیر پیمایش، نامه، مصاحبه، و روشهای دیگر جمع‌آوری اطلاعات را به کار می‌برد.

۴- در هنگام نیاز، دانشجو با سواد اطلاعاتی راهبردهای جستجو را اصلاح می‌کند.

بازده‌های حاصله از فرآیند فوق برای دانشجو این است که:

الف- کمیت، کیفیت و تناسب نتایج جستجو را مورد سنجش و ارزشیابی قرار می‌دهد تا ببیند که آیا نظامهای بازیابی اطلاعات در اشکال گوناگون با روشهای متفاوت جستجو می‌تواند به کار گرفته شود.

ب- شکافها را در اطلاعات بازیابی شده شناسایی می‌کند تا تعیین کند که آیا راهبرد جستجو باید مورد تجدیدنظر و ویرای قرار بگیرد.

ج- جستجو را با راهبردهای تجدیدنظر شده تکرار می‌کند.

۵- دانشجو با سواد اطلاعاتی، اطلاعات را از منابع مربوطه استخراج، ثبت و مدیریت می‌کند.

بازده‌های حاصله از فرآیند فوق برای دانشجو این است که:

الف- از میان فناوریهای گوناگون، مناسبترین آنها را برای استخراج اطلاعات انتخاب می‌کند (برای مثال، کپی کردن و چسباندن، نرم‌افزارهایی که کار فتوکپی را انجام می‌دهد، اسکنر، وسایل سمعی و بصری، یا وسایل برای کشف).

ب- نظامی را برای سازماندهی اطلاعات ایجاد می‌کند.

پ- منابعی که اطلاعات از آنها نقل شده یادداشت می‌کند تا در آینده به عنوان مأخذ از آنها استفاده کند.

ج- فناوریهای گوناگون را برای مدیریت اطلاعات انتخاب شده به کار می‌برد.

استاندارد سوم

دانشجو با سواد اطلاعاتی، اطلاعات و منابع آنها را به طور نقادانه ارزشیابی می‌کند و اطلاعات انتخاب شده را به دانش پایه و یا نظام ارزشی قبلی خود تعلق می‌کند.

شاخص‌های عملکرد

۱- دانشجو با سواد اطلاعاتی، عقاید اصلی جمع‌آوری شده از منابع گوناگون را خلاصه می‌کند.

بازده‌های حاصله از فرآیند فوق برای دانشجو این است که:

الف- متون را می‌خواند و عقاید اصلی را انتخاب می‌کند.

ب- مفاهیم موجود در متن را تفسیر کرده و به زبان خود آنها را بیان می‌کند.

ج- نقل‌قولهای مستقیم را کلمه به کلمه نقل می‌کند.

۲- دانشجو با سواد اطلاعاتی ملاک‌هایی را برای ارزشیابی اطلاعات و منابع آنها به کار می‌برد.

بازده‌های حاصله از فرآیند فوق برای دانشجو این است که:

الف- به منظور مشخص کردن اعتبار، ثبات، صحت، دقت و زمان انقضای اطلاعات، منابع آنها مورد بررسی و مقایسه قرار می‌گیرد.

ب- ساختار، منطق استدلال‌های ارائه شده و یا روشها را تجزیه و تحلیل می‌کند.

پ- تعصب، خدعه و حيله، یا دستکاری اطلاعات را تشخیص می‌دهد.

ج- زمینه‌های فرهنگی، فیزیکی که اطلاعات در آنها ساخته شده را می‌شناسد و تأثیر زمینه را در تفسیر اطلاعات می‌فهمد.

۳- دانشجو با سواد اطلاعاتی، عقاید اصلی را با هم ترکیب می‌کند تا مفهوم جدیدی را بسازد.

بازده‌های حاصله از فرآیند فوق برای دانشجو این است که:

الف- ارتباط بین مفاهیم را می‌شناسد و آنها را براساس شواهد و مستندات با هم ترکیب می‌کند.

ب- فرضیات جدیدی را که به اطلاعات اضافه نیاز دارند مطرح می‌کند.

پ- رایانه و فناوریهای دیگر را به کار می‌برد (برای مثال، صفحه گسترده‌ها، پایگاه داده‌ها، چندرسانه‌ایها و وسایل سمعی و بصری).

۴- دانشجو با سواد اطلاعاتی، دانش جدید را با دانش قبلی مقایسه می‌کند تا به تناقضها، ارزشهای

افزایش یافته و یا دیگر ویژگیهای اطلاعات پی ببرد.

بازده‌های حاصله از فرآیند فوق برای دانشجو این است که:

الف- مشخص می‌کند که آیا اطلاعات موجود برای تحقیق کافی است و یا به اطلاعات دیگری هم نیاز می‌باشد.

ب- ملاک‌هایی را به کار می‌برد تا تعیین کند که آیا اطلاعات موجود اطلاعاتی که از سایر منابع به دست آمده است را نقض یا اثبات می‌کند.

ت- براساس اطلاعات جمع‌آوری شده به نتیجه‌گیری می‌پردازد.

الف- مشخص مي‌کند که نیاز اولیه اطلاعات ارضاء شده و آیا اطلاعات زيادتري مورد نیاز است.
ب- راهبردهاي جستجو را مرور مي‌کند و مفاهيم اضافي را در هنگام نیاز تلفيق مي‌کند.
ت- منابع به کار گرفته شده براي بازيابي اطلاعات را مرور مي‌کند و آنها را توسعه مي‌دهد.

استاندارد چهارم

دانشجو با سواد اطلاعاتي، به صورت انفرادي و يا گروهي، براي رسيدن به منظور خاصي از اطلاعات استفاده مي‌کند.

شاخص‌هاي عملکرد

۱- دانشجو با سواد اطلاعاتي، اطلاعات تازه و پيشين را براي توليد محصول و يا عملکرد جديدي به کار مي‌برد.

بازده‌هاي حاصله از فرآيند فوق با دانشجو اين است که:

الف- محتوا را به شکلي تنظيم مي‌کند که اهداف را حمايت کند و محصول و يا عملکردي را ايجاد کند (براي مثال، طرحها، دستنويسها و تابلوهاي نمايش و فيلمنامه).

ب- دانش و مهارت‌هاي حاصل از تجربيات را براي توليد دانش و يا عملکرد جديد در کنار هم قرار مي‌دهد.

پ- از تلفيق دانش پيشين يا دانش ساخته شده (با استفاده از نقل قولها و يا تفسيرها) براي حمايت از محصول جديد و يا عملکرد استفاده مي‌کند.

ت- متن‌هاي ديجيتالي، تصاویر، داده‌ها را در هنگام نیاز در کنار هم قرار مي‌دهد.

۲- دانشجو با سواد اطلاعاتي، فرآيند توسعه محصول و يا عملکرد را مورد تجديد نظر قرار مي‌دهد.

بازده‌هاي حاصله از فرآيند فوق براي دانشجو اين است که:

الف- از اطلاعات حاصله، ارزشيابي‌هاي انجام گرفته و رد و بدل اطلاعات، مجله و يا دفترچه‌اي را تهيه مي‌کند.

ج- نظريه‌ها و تئوري‌ها را با تکنیک‌هاي مناسب موضوع آزمايش مي‌کند (به صورت تجربي و يا شبیه‌سازي).
د- دقت و صحت احتمالي را با در نظر گرفتن منابع اطلاعات، محدوديتهاي ابزار و راهبردهاي جمع‌آوری اطلاعات و همچنين مستدل بودن نتايج مي‌سنجد.
ر- دانش جديد را با دانش قبلي تلفيق مي‌کند.
ز- اطلاعاتي را که دال بر وجود شواهد و مدارك براي موضوع هستند را انتخاب مي‌کند.

۵- دانشجو با سواد اطلاعاتي مشخص مي‌کند که آیا دانش جديد تأثیری روی نظام ارزشي فرد دارد و سعي در تطبيق و رفع تفاوتها دارد.

بازده‌هاي حاصله از فرآيند فوق براي دانشجو اين است که:

الف- نقطه نظرات متفاوت را در ادبيات تحقيق کشف مي‌کند.

ب- تصميم مي‌گیرد که نقطه نظرات متفاوت را رد کند و يا آنها را بپذیرد.

۶- دانشجو با سواد اطلاعاتي، درك و تفسير اطلاعات را از طريق گفتمان با ديگر افراد، با متخصصان موضوع، يا افراد تجربه‌دار و استادکاران اعتبار مي‌بخشد.

بازده‌هاي حاصله از فرآيند فوق براي دانشجو اين است که:

الف- در بحث‌هاي کلاسي و مباحثات ديگر شرکت مي‌کند.

ب- در کلاس‌هاي درس الکترونيکي شرکت مي‌کند و بحث و گفتمان پيرامون موضوع را در اين کلاسها تشويق مي‌کند.

ت- نظرات متخصصان را از روش‌هاي گوناگون پيدا مي‌کند (براي مثال، مصاحبه با آنها و يا از طريق گروه‌هاي بحث الکترونيکي^۲).

۷- دانشجو با سواد اطلاعاتي، مشخص مي‌کند که آیا تحقيق اوليه باند مورد تجديد نظر واقع شود.

بازده‌هاي حاصله از فرآيند فوق براي دانشجو اين است که:

۲- دانشجو با سواد اطلاعاتی، قوانین، مقررات و خطمشی‌های مربوط به دسترسی و استفاده از منابع اطلاعاتی را رعایت می‌کند.

بازده‌های حاصله از فرآیند فوق برای دانشجو این است که:

الف- با پذیرش قوانین و مقررات مربوطه در بحث‌های الکترونیکی شرکت می‌کند.

ب- برای دسترسی به منابع اطلاعاتی از کلمه رمز و رمز عبور و یا فرمهای دیگر شناسایی شخص استفاده می‌کند.

ت- خطمشی‌های سازمانها و یا مؤسسات را برای دسترسی به منابع اطلاعاتی پذیرفته و اجرا می‌کند.

ح- از مجموعه منابع اطلاعاتی، وسایل و تسهیلات نظامهای اطلاعاتی به خوبی نگهداری می‌کند.

خ- به روش قانونی، متن، داده، تصویر و یا صدا را بدست می‌آورد و آنها را منتشر می‌سازد.

د- مفهوم دزدی تألیفات و یا اختراعات را می‌فهمد و کار دیگران را به نام خودش نشان نمی‌دهد.

ذ- سیاستها و خطمشی‌های مؤسسه که مربوط به تحقیق هستند را می‌فهمد.

۳- دانشجو با سواد اطلاعاتی، از کسانی که در انتقال و یا تولید منابع اطلاعاتی برای ساخت محصول و یا انجام عملکرد نقش داشته‌اند تشکر و قدردانی می‌کند.

بازده‌های حاصله از فرآیند فوق برای دانشجو این است که:

الف- سبک مناسب را برای استناد کردن مطالب انتخاب و به طور ثابت در نقل منابع استفاده می‌کند.

ب- برای کسب اجازه و یا گرفتن حق کپی رایت از نویسنده و یا تولیدکننده اقدام می‌کند.

استانداردهای فوق‌الذکر از استانداردهای ای‌سی‌آرال^۵ که توسط انجمن کتابخانه‌های پژوهش و کالج‌ها^۶ در سال ۲۰۰۰ به تأیید متخصصان تکراس رسیده است گرفته شده است.

به طور کلی، متخصصان عقیده دارند، بهترین روش باسواد کردن افراد از نظر اطلاعاتی گنجاندن

ب- بر موفقیت‌ها، شکست‌ها و راهبردهای دیگر تفکر می‌کند.

۳- دانشجو با سواد اطلاعاتی، محصول و یا عملکرد را با دیگران رد و بدل می‌کند.

بازده‌های حاصله از فرآیند فوق برای دانشجو این است که:

الف- مناسبترین شکل رسانه را برای انتقال محصول و یا عملکرد برای مخاطبین موردنظر انتخاب می‌ند.

ب- برای تولید محصول و یا عملکرد از مجموعه‌ای از فناوریهای اطلاعاتی استفاده می‌کند.

پ- اصول طراحی و ارتباطات را در هم تلفیق می‌کند.

ت- به طور روشن و واضح با مخاطبین موردنظر ارتباط برقرار می‌کند.

استاندارد پنجم

دانشجو با سواد اطلاعاتی، بسیاری از موارد حقوقی، اقتصادی مربوط به دسترسی و استفاده از اطلاعات را می‌فهمد.

شاخص‌های عملکرد

۱- دانشجو با سواد اطلاعاتی بسیاری از موارد اخلاقی، قانونی و اقتصادی مربوط به اطلاعات و فناوری اطلاعات را می‌فهمد.

بازده‌های حاصله از فرآیند فوق برای دانشجو این است که:

الف- موارد مربوط به امنیت و محرمانه بودن اطلاعات را در هر دو محیط سنتی و الکترونیکی می‌شناسد و در مورد آنها بحث می‌کند.

ب- موارد مربوط به آزادی در مقابل دسترسی آزاد محور را تشخیص و در مورد آنها بحث می‌کند.

ت- موارد مربوط به سانسور اطلاعات و آزادی انتشار اطلاعات را تشخیص و در مورد آنها بحث می‌کند.

ج- مالکیت نوع، حق کپی رایت^۴ یا حق چاپ محفوظ، همچنین مواد با حق چاپ محفوظ را می‌شناسد.

گنجانده شود و در مقاطع دبیرستان و دانشگاه ادامه یابد. بنابراین، برای تلفیق سواد اطلاعاتي در برنامه‌هاي درسي به همكاري نزديك دو وزارتخانه آموزش عالي و وزارت آموزش و پرورش نیاز مي‌باشد. همچنين براي اجراي طرح سواد اطلاعاتي، تربيت نيروي انساني متخصص ضروري است.

سواد اطلاعاتي در عرض برنامه درسي و در تمام دوران تحصيل است. سواد اطلاعاتي در عرض برنامه درسي در دانشگاهها به همكاري همه جانبه هيأت علمي، مسئوليت كتابخانه‌ها و ساير مسئولان نیاز دارد. پايگاههاي اطلاعاتي كتابخانه‌ها بايد از طريق رايانه‌ها در همه جا قابل دسترسي باشند. آموزش مهارتهاي لازم براي كسب سواد اطلاعاتي بايد از مقاطع پيش دبستان و دبستان در برنامه درسي

پي‌نوشت‌ها:

1. Information Literacy Competency Standards for Higher Education	3. Listservs
2. Information Literacy Competency Standards for Higher Education	4. Copyright
	5. ACRL Standards Committee
	6. Association of College and Research Libraries (ACRL)

منابع

American Library Association (ALA). (1989) Presidential Committee on Information Literacy, Final Report.

The National Forum on Information Literacy (NFL). (1990). Available: <http://www.infolit.org/index.html>.

American Association of School Libraries (AASL) and the Association of Educational Communications and Technology (AECT). (1998)

American Library Association Presidential Committee on Information Literacy (1998). Final Report. Available: <http://infolit.org/document.html>

<http://www.flu.edu/-library/ili/iliweb.html>

ACRL Standards Committee & Association of College and Research Libraries (ACRL) (2003). Information Literacy Competency Standards for Higher Education. Available: <http://www.ala.org/content/navigation>